

Υ/Ε18 Λογοτεχνία και ειδική αγωγή

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών		
ΤΜΗΜΑ	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υ/Ε18	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Δ'
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Λογοτεχνία και ειδική αγωγή		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	10	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	Ειδικού υποβάθρου		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Επιτυχής ολοκλήρωση των 9 μαθημάτων των τριών πρώτων εξαμήνων		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	Ανακοινώνεται πριν την έναρξη του εξαμήνου		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης

Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β

Περληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Οι φοιτητές/τριες μετά το πέρας των μαθημάτων θα είναι σε θέση

α) σε επίπεδο γνώσεων:

- να διακρίνουν τις κυρίαρχες ιδεολογικές αποτυπώσεις και τις κοινωνικές αναπαραστάσεις της αναπηρίας, έτσι όπως αυτές παρουσιάζονται σε κλασικά αλλά και σύγχρονα λογοτεχνικά κείμενα.
- να αξιοποιούν τις σύγχρονες θεωρίες των σπουδών για την αναπηρία στην ανάλυση, την κριτική θεώρηση και τη διδασκαλία ενός λογοτεχνικού κειμένου.
- να αντιλαμβάνονται τον πολυδιάστατο ρόλο που παίζουν τόσο η γλώσσα, όσο το περιεχόμενο και τα δομικά στοιχεία της αφήγησης στην κατασκευή των αναπαραστάσεων της αναπηρίας.
- να κατανοούν ότι οι αναπαραστάσεις της αναπηρίας σε κάθε λογοτεχνικό κείμενο σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το ευρύτερο κοινωνικο-πολιτισμικό του πλαίσιο (συγκείμενο).
- να γνωρίζουν ένα μέρος της ελληνόγλωσσης και της ξενόγλωσσης βιβλιοπαραγωγής με λογοτεχνικά κείμενα που θίγουν θέματα αναπηρίας (με εστίαση σε συγκεκριμένα θέματα).

β) σε επίπεδο δεξιοτήτων:

- να σχεδιάζουν διδακτικές παρεμβάσεις με βάση διαφορετικά λογοτεχνικά κείμενα με απώτερο στόχο την ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα αναπηρίας.
- να διασκευάζουν κείμενα με τη μέθοδο «Κείμενο για όλους».
- να αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες στην προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων κατά τις παρεμβάσεις τους στο πλαίσιο της ειδικής αγωγής.
- να μπορούν να αξιοποιήσουν βιβλιογραφικές πηγές προκειμένου να ανιχνεύουν τόσο ερευνητικές εργασίες όσο και πρωτογενή λογοτεχνικά κείμενα που σχετίζονται με τη θεματική της αναπηρίας στη λογοτεχνία.
- να αναλύουν κριτικά ένα κείμενο και να δύνανται να ανασύρουν στην επιφάνεια τις ιδεολογικές του ορίζουσες.

γ) σε επίπεδο ικανοτήτων:

- να συνεργάζονται με άλλα άτομα στον σχεδιασμό καινοτόμων και στοχευμένων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων.
- να αναλύουν, να κρίνουν και να αξιολογούν λογοτεχνικά κείμενα που σχετίζονται με τη θεματική της αναπηρίας
- να υλοποιούν δημιουργικές δραστηριότητες που σχετίζονται με λογοτεχνικά κείμενα που αναφέρονται σε θέματα αναπηρίας
- να αναγνωρίζουν την σύνθετη λειτουργία της ιδεολογίας εμφανούς ή λανθάνουσας στη διαμόρφωση πεποιθήσεων, αναπαραστάσεων και στερεοτύπων κατά την ανάγνωση ενός λογοτεχνικού κειμένου.

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα;

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις

Λήψη αποφάσεων

Αυτόνομη εργασία

Ομαδική εργασία

Εργασία σε διεθνές περιβάλλον

Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον

Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

.....

Άλλες...

.....

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Αυτόνομη εργασία

Ομαδική εργασία

Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Ο ρόλος που διαδραματίζει η λογοτεχνία στην διαμόρφωση και εδραίωση των κοινωνικών αναπαραστάσεων της αναπηρίας είναι σημαντικός, ιδιαίτερα κατά την παιδική κι εφηβική ηλικία. Σκοπός του μαθήματος είναι να διερευνήσει τις αναπαραστάσεις και τα στερεότυπα που εμπεριέχονται στα λογοτεχνικά κείμενα αναφορικά με την έννοια της αναπηρίας, δίνοντας έμφαση στα κείμενα που απευθύνονται σε παιδιά και εφήβους. Ειδικότερα, θα εξεταστούν η αναπηρία ως μορφή ετερότητας και ο ρόλος που παίζει η γλώσσα, το περικείμενο, τα δομικά στοιχεία της αφήγησης (χαρακτήρες, σκηνικό, πλοκή) και οι αφηγηματικές τεχνικές στην κατασκευή της αναπηρίας ως λογοτεχνικής αναπαράστασης. Θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε τη διαφοροποίηση που παρατηρείται στη διαχείριση της θεματικής της αναπηρίας στον χώρο του παιδικού/εφηβικού βιβλίου κατά τις τελευταίες δεκαετίες υπογραμμίζοντας τις ιδεολογικές της διαστάσεις.

Επίσης, θα εξεταστούν οι απεικονίσεις της αναπηρίας σε διάφορα λογοτεχνικά είδη (παραμύθι, διήγημα, μυθιστόρημα) καθώς και σε διάφορα κειμενικά είδη (μονοτροπικά, πολυτροπικά). Παράλληλα, θα εστιάσουμε τη μελέτη μας αναλύοντας παράλληλα κείμενα που πραγματεύονται την ίδια μορφή αναπηρίας (π.χ. αυτισμός, νοητική υστέρηση, οπτική αναπηρία, κινητική αναπηρία, κ.α.). Τέλος, θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε τις δυνατότητες που παρέχει στον/στην εκπαιδευτικό της ειδικής αγωγής η αξιοποίηση των λογοτεχνικών κειμένων στο πλαίσιο στοχευμένων διδακτικών παρεμβάσεων με απώτερο σκοπό την καλλιέργεια των γνώσεων, των γλωσσικών δεξιοτήτων, και των ανθρωπιστικών στάσεων και αξιών των παιδιών.

Ειδικότερα, θα αποκτήσουν γνώσεις γύρω από τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

1. Αναπηρία και ετερότητα στη λογοτεχνία. Γλώσσα, περικείμενο, αφηγηματικές τεχνικές.
2. Ο χαρακτήρας με αναπηρία στην τέχνη και στην παγκόσμια λογοτεχνία.
3. Η αναπηρία ως θεματική στο παιδικό/εφηβικό βιβλίο. Ιδεολογικές διαστάσεις της αναπηρίας στο παιδικό/εφηβικό βιβλίο.
4. Αναπηρία και παιδικό βιβλίο γνώσεων.

5. Αναπηρία και παιδικό εικονογραφημένο βιβλίο. Ανάλυση του οπτικού σχεδιασμού της αναπηρίας.
6. Απεικονίσεις της αναπηρίας στο λαϊκό και στο έντεχνο παραμύθι.
7. Μορφές αναπηρίας στο παιδικό/εφηβικό βιβλίο Ι (Μελέτη της θεματικής μιας συγκεκριμένης μορφής αναπηρίας όπως: αυτισμός, νοητική υστέρηση, οπτική αναπηρία, κινητική αναπηρία, κ.α.)
8. Μορφές αναπηρίας στο παιδικό/εφηβικό βιβλίο ΙΙ. (Μελέτη της θεματικής μιας συγκεκριμένης μορφής αναπηρίας όπως: αυτισμός, νοητική υστέρηση, οπτική αναπηρία, κινητική αναπηρία, κ.α.)
9. Μέθοδος διασκευής λογοτεχνικών κειμένων: Κείμενο για όλους
10. Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις με αξιοποίηση λογοτεχνικών κειμένων στο πλαίσιο της ειδικής αγωγής.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Συγχρονική εξ αποστάσεως (75%) Ασύγχρονη εξ αποστάσεως (25%)	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i>	Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας.</i> <i>Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</i> <i>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</i>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	30
	Αυτοτελής μελέτη κειμένων και ευρύτερης βιβλιογραφίας	80
	Πρακτική εξάσκηση με ψηφιακά εργαλεία και εφαρμογές	40
	Συμμετοχή σε δραστηριότητες διδακτικών ενοτήτων (Προετοιμασία/Σχεδιασμός/Παρουσίαση/Αναστοχασμός)	70
	Συγγραφή εργασιών (ηλεκτρονική παρουσίαση, έκθεση αναφοράς)	80
Σύνολο Μαθήματος	300	
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ <i>Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</i> <i>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</i> <i>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</i>	Δημόσια Παρουσίαση Η αξιολόγηση των φοιτητών/τριών βασίζεται στην παράδοση γραπτής εργασίας και στην υλοποίηση τεσσάρων (4) δραστηριοτήτων. Στην τελική βαθμολόγηση συνυπολογίζονται και η συνολική παρουσία-συμμετοχή των μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών κατά τη διάρκεια των διαλέξεων.	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γιανικοπούλου, Α. (2018). *Η αναπηρία στο εικονογραφημένο βιβλίο. Κείμενα*, 27, 1-15. Ανακτήθηκε 14 Δεκεμβρίου 2021 από: <http://keimena.ece.uth.gr/main/t27/03-giannikopoulou.pdf>
- Κανατσούλη, Μ. (2000). *Ιδεολογικές Διαστάσεις της Παιδικής Λογοτεχνίας*, University Studio Press.
- Καρακίτσιος, Α. (2001). Παιδική Λογοτεχνία και Ειδική Αγωγή. Στο Μ. Τζουριάδου, (επιμ). *Πρώιμη παρέμβαση: σύγχρονες τάσεις και προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.
- Κάργα, Σ. (2008). *Οι απεικονίσεις των ατόμων με αναπηρία στην παιδική λογοτεχνία*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Κώττη-Παπαντωνάκη, Δ. (2018). *Άτομα με αναπηρία στο σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο για παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Μαργαρώνη, Μ. (2011). «*Λογοτεχνία, γλώσσα και αναπηρία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Συμβολή στη θεωρία της κοινωνικής κατασκευής της αναπηρίας*», στο: Ε. Παπάνης & Π. Γιαβριμής (επιμ.), Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «Έρευνα, Εκπαιδευτική Πολιτική και Πράξη στην Ειδική Αγωγή».
- Μπολέτη, Ε. (2017), *Οι απεικονίσεις των ατόμων με αναπηρία στο σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο*, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας.
- Ντόβα, Δ. (2012), *Η αναπαράσταση της αναπηρίας στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία*, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής ΑΠΘ.
- Παπαδάτος, Γ. (1992). Στάσεις απέναντι στο παιδί με ειδικές ανάγκες. *Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία της περιόδου 1975-1992*. Στο: Καίλα, Μ., Πολεμικός, Ν., Φιλίππου, Γ. (επιμ) *Άτομα με ειδικές ανάγκες*, τομ. Β'. Ελληνικά Γράμματα, σσ 726-739.
- Παπαρούση, Μ. (2013). *Κορίτσια κι αγόρια με αναπηρία στη σύγχρονη νεανική λογοτεχνία. Γυναικείες και ανδρικές αναπαραστάσεις στη λογοτεχνία για παιδιά και νέους*. Αναγνωστοπούλου, Δ., Παπαδάτος, Γ., Παπαντωνάκης, Γ. (επιμ). Παπαδόπουλος, σελ 83-94.
- Σκάρπα, Η. (2017). *Τα άτομα με κινητικές αναπηρίες σε μυθιστορήματα ελληνικής παιδικής και εφηβικής λογοτεχνίας*. Πρακτικά Συνεδρίου. 7^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης: *Εκπαίδευση χαρισματικών ατόμων στην Ελλάδα*. 1, 1221-1231. Ανακτήθηκε 9 Μαρτίου 2022 από: <http://dx.doi.org/10.12681/edusc.1727>
- Τζημίρη, Χ. (2021). *Η αναπαράσταση της αναπηρίας στη σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά*. Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Ayala, E. C. (1999). *Poor little things and brave souls: The portrayal of individuals with disabilities in children's literature*. Reading Research and Instruction , 39(1), 103-117.
- Blaska, J.K. & Lynch, E. C. (1998). *Is everyone included? Using children's literature to facilitate the understanding of disabilities*. Young Children, 53 (2), 36-38.

Blaska, J. (2004). *Children's literature that includes characters with disabilities or illness*. *Disability Studies Quarterly*, 24 (1). Ανακτήθηκε 6 Νοεμβρίου 2021 από: <https://pdfs.semanticscholar.org/cf3e/1fa0a99a80193ebc3a8acb69985ff68a16c1.pdf>

Beckett, A., Ellison, N., Barrett, S. & Shah, S. (2010). Away with the fairies? Disability within primary-age children's literature. *Disability & Society*, 25(3), 373-386. 10.1080/09687591003701355

Dyches T.T., Prater M.A., Cramer S. (2001). Characterization of mental retardation and autism in children's books. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 36, 230-243.

Dyches, T. Prater, M. & Leininger, M. (2009). *Juvenile literature and the portrayal of developmental disabilities*. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 44(3), 304-317. <https://www.jstor.org/stable/24233477>

Gervay, S. (2004). *Butterflies: Youth Literature as a Powerful Tool in understanding Disability*. *Disability Studies Quarterly*, 24,1. Ανακτήθηκε 5 Απριλίου 2022 από: www.dsqsds.org.

Hopkins, C. J. (1980). *Developing positive attitudes toward the handicapped through children's books*. *The Elementary School Journal*, 81(1), 34-39.

Kotopoulos, T., Alevriadou, A., Vamvakidou, I. & Michailidis, E. (2012). *Characters with special needs in the contemporary children's books: The role of education in community building versus social stereotypes*. in P. Cunningham & N. Fretwell (eds.) *Creating Communities: Local, National and Global*. London: CiCe, 218 - 227.

Leininger, M., D., Taylor, T., Prater, M. A., Heath M. A. (2010). "Newberry Award Winning Books 1975-2009". *How Do they Portray Disabilities?* *Educational and Training in Autism and Developmental Disabilities* 45 (4): 583-596.

Mathews, N. & Clow, S. (2007). *Putting disabled children in the picture: Promoting inclusive children's books and media*. *International Journal of Early Childhood*, 39(2), 65-78. Ανακτήθηκε 21 Απριλίου 2022 από: <https://doi.org/10.1007/BF03178225>